

BIBELN

ØRKENVANDRINGAR
JESUS FRÅ NASARET

BIBELEN

DEL 1: ØRKENVANDRINGAR OG DEL 2: JESUS FRÅ NASARET

Tekstar frå Det Gamle Testamentet og Det Nye Testamentet
og av Maria Tryti Vennerød, Terje Nordby, Sara Stridsberg,
Eirik Fauske, José Saramago, Cecilie Løveid, Ari Behn,
Stein Winge, Anne Holtan og Carl Morten Amundsen

For fullstendig oversyn over tekstbidrag, sjå www.detnorsketeatret.no.

Omsetjing: Maria Tryti Vennerød og Ola E. Bø

DEL 1: ØRKENVANDRINGAR

Gud
Lucifer/Noah/Bob
Job
Adam/Naftali/Engel/Soldat
Eva/Programleder/Engel
Daniel/Kjeruben/Juda/Engel/Esau
Kain/Engel/Asjer/Josef/Soldat
Abel/Engel/Levi/Grensevakt
Bardame/Engel
Jafet/Sjukepleiar/Mormor
Kam/Batseba/Engel
Abraham/Laban/Ruben
Sara/Engel/Grensevakt/Soldat
Isak
Arbeidsengelen/Simeon
Jacop/Aron/Engel/Businessmann/Lege/Saul
Moses/Krønikaren/Lea
Engel/Gad/Soldat
Trixi/Rakel/Sem
Engel/Soldat
Dan/Joshua/Portør/Grensevakt
Lille Salomo/Barn
Lille Maria/Barn

BJØRN SUNDQUIST
JAN GRØNLI
BJØRN SKAGESTAD
ØYVIN BERVEN
INGUNN BEATE ØYEN
KYRRE HELLUM
MARIUS NÆSS
JOACHIM RAFAELSEN
INGEBORG SUNDREHAGEN RAUSTØL
BRITT LANGLIE
NINA WOXHOLTT
BERNHARD RAMSTAD
MARIANNE KROGH
FRANK KJOSÅS
KYRRE HAUGEN SYDNES
GARD SKAGESTAD
SIGVE BØE
RAGNAR DYRESEN
TRINI LUND
JORUNN KJELLSBY
ANDERS DAHLBERG
VETLE KRISTIANSEN/ALEXSANDER BRÄUNER DIAS
MARIA WINGE LIE/AGNES FELICIA SANDMO BRENNÅ

DEL 2: JESUS FRÅ NASARET

Gud/Rabbi

Jesus

Satan/Gjetaren

Herodes/Job

Arbeidsengelen/Djebel/Blind/Pasient

Kaspar/Farisear/Pasient/Bryllaupsgjest

Balthasar/Farisear/Pasient/Bryllaupsgjest

Melchior/Dorkas/Farisear/Svigermor

Maria/Dødsengelen/Farisear

Maria fra Magdala/Brura/Engel

Barabbas/Josef/Brudgom/Soldat/Djebel/Pasient/Livvakt

Judas

Kain/Johannes app/Djebel/Pasient

Tomas/Engel/Bryllaupsgjest/Djebel/Pasient

Claudia/Farisear/Pasient

Herodias/Farisear/Pasient/Sjuk kvinne/Engel/Bryllaupsgjest

Jakop app/Soldat/Djebel/Pasient

Andreas/Pilatus/Engel/Djebel/Tenar/Pasient

Johannes døyparen/Bryllaupsgjest/Blind/Pasient

Kaifas/Pasient/Bryllaupsgjest

Simon Peter/Soldat/Djebel/Pasient

BJØRN SUNDQUIST

FRANK K.JOSÅS

JAN GRØNLI

BJØRN SKAGESTAD

KYRRE HAUGEN SYDNES

TRINI LUND

BRITT LANGLEIE

JORUNN KJELLSBY

INGUNN BEATE ØYEN

INGEBORG SUNDREHAGEN RAUSTØL

JOACHIM RAFAELSEN

KYRRE HELLUM

MÄRIUS NÆSS

ØYVIN BERVEN

MARIANNE KROGH

NINA WOXHOLT

RAGNAR DYRESEN

GARD SKAGESTAD

SIGVE BØE

BERNHARD RAMSTAD

ANDERS DAHLBERG

Regissør:
Scenograf og kostymedesignar:
Dramaturg:
Tekstmedarbeidar og regiassistent:
Videodesignar:
Lysdesignar:
Komponist:
Musikkansvarleg:
Lyddesignar:
Koreografisk assistanse:
Musikalsk innstudering:
Regiassistent:

Inspisient:
Sufflør:
Maskør og parykkar:
Rekvisitørar:
Scenemeister:
Lysmeister:
Kostymekoordinator:

STEIN WINGE
TINE SCHWAB
CARL MORTEN AMUNDSEN
ANNE HOLTAN
TORBJØRN LJUNGGREN
ØYVIND WANGENSTEEN
SIGURD NIKOLAI WINGE
SVENN ERIK KRISTOFFERSEN
VIBEKE BLYDT-HANSEN
NIKLAS GUNDERSEN
STÅLE SLETNER
JOHANNA RAITA

PER BERG-NILSEN
TORILL STEINLEIN
NINA BLOCH
HELGE FYKSE OG GØRIL ROSTAD
ERLEND OLAISEN
PER WILLY LIHOLM
TORHILD JENSEN

Urpremiere 1. februar 2013 på Hovudscenen

Foto: Per Maning. Bilda er tatt i prøveperioden.

I redaksjonen: Stein Winge, Anne Holtan, Åsne Dahl Torp og Ida Michaelsen

Språkkonsulent: Unn C. Fyllingsnes

Grafisk formgjeving: Making Waves

Trykk: Print House AS

SKRIFTA PÅ VEGGEN

ANDERS ASCHIM

På veggen i barndomsheimen min hang det ein innramma plakat. I sentralfeltet stod «De ti bud» med store bokstavar, som hogne i stein. Men i margane kunne ein, med lita skrift og med små fargeillustrasjonar til, følgje bibelhistoria frå skapingsforteljinga i første kapittel av Første Mosebok til den nye himmelen og den nye jorda i slutten av Johannes' openberring.

Slik blei ei tradisjonell kristen livstolkning formidla på ein enkel og effektiv måte. Boda i midten gav det einskilde mennesket rett-leiing om korleis ein skulle leve. Bildefrisa rundt kantane sette det vesle individuelle livet inn i ein større samanheng, i den store historia om skaping og fall, motgang og håp, frelse og nyskaping. Seinare har eg nok tenkt, både som truande kristen, som praktiserande prest og som reflekterande teolog, at det var noko uheldig med proporsjonane. Når alt kom til alt, var det meir etikk enn evangelium i denne framstillinga av bibelsk kristendom. Som barn var eg likevel meir fascinert av forteljningane i margane enn av dei kategoriske påboda og forboda i sentrum.

Å SKRIVE SEG INN

Opplevinga mi er ikkje unik. Mange norske heimar har hatt Skrifta på veggen i ei eller anna form. Det kan ha vore broderte bilde av Jesus med eit lam på aksla og bibelsitat som «Eg er den gode hyrdingen» eller «Herren er min Hyrde. Mig fattes Intet» – eller trykk med tekstar som «Eg er veggen og sanningi og livet» eller «Kom til mig, alle I som stræver og har det tungt, og jeg vil give eder Hvile».

Bibelen i bokform har òg høyrte med til inventaret, kanskje jamvel i ei praktutgåve med familiesider der ein kan føre inn viktige hendingar i si eiga slekt. Dette er samtidig ein måte å skrive seg inn i den store historia om menneskeslekta på. Bibelen byrjar med ein serie slektshistorier. I Første Mosebok finn vi først «slektshistoria» til himmelen og jorda, deretter ættesogene til Adam og patriarkane Abraham, Isak og Jakob. Når vi sjølve skriv oss inn i den store boka, kan vi òg tenkje på det heilage manntalet i juleevangeliet, eller på livsens bok i Openberinga.

ORDET ER DEG NÆR

Plakaten heime peikar samtidig ut mot eit lokalsamfunn utanfor husveggane. Bibelhistoria og katekismen, her representert ved boda, har i hundrevis av år vore ein sentral del av skolen sitt pensum. Da allmenn skolegang blei innført for alle barn i 1739, var

hovudmålet å lære barn og unge å lese såpass godt at dei kunne få med seg den kristelege barnelærdommen og stå til konfirmasjonen, som var innført tre år tidlegare. Vi er i statspietismens tid. Grunnskolen var opphavleg eit statleg trusopplæringstiltak. Seinare har skolen fått nye fag og nye oppgaver. Utover 1800-talet førte modernisering og auka spesialisering til nye kompetansekrav i takt med samfunnsutviklinga. I vår tid har sekularisering og livssynsmangfald gjort det naturleg å løyse banda mellom kyrkje og skole. Men dette er mindre enn femti år sidan. Eg byrja sjølv på ein offentleg grunnskole som gav dåpsopplæring og fullførte på ein som ikkje gjorde det lenger.

Og framleis er jo kyrkja der, i nærmiljøet. Ho ligg på ein høg og godt synleg stad, i alle fall i bygda der eg bur. Det er nok færre som går over dørstokken der no om dagen enn da ho blei bygd på midten av 1700-talet. Men altartavla er den same, med bildeframstillinga av påskeforteljinga i midtfeltet og dei ti boda i sidefelta. Og bibellesinga er framleis ein sentral del av ritane som blir utførte der i huset, gudstenester og kyrkjelege handlingar.

BIBEL OG MAKT

Visst finst det problematiske sider ved den rolla Bibelen har spela. Religion og makt er ei kraftfull blanding. Kongar og embetsmenn har teke Bibelen i bruk som instrument i arbeidet med å få kontroll over innbyggjarane i riket eller soknet og gjere dei til gode kristne undersåttar. Foreldre og lærarar har nytta bibelvers som disiplinerande faktor i arbeidet med å forme lydige barn.

Samtidig har maktkritikken hos profetane i Det gamle testamentet til alle tider vore ei inspirasjonskjelde for opposisjonelle røyster, radikalismen i Jesu ord og handlingar likeeins. Forteljningane om frigjering frå fangenskap og alle utsegnene som oppvurderer dei fattige og låge, har vore kjelder for ulike frigjeringsteologiar, i nyare tid ikkje minst på det afrikanske kontinentet og i den latinamerikanske delen av verda. Maktmenneske har aldri heilt greidd å undertrykkje dei subversive elementa i Bibelen.

Her til lands har den kristne lekmannsrørsla på sitt beste vore ei viktig drivkraft i den demokratiske utviklinga. No er det lett å kome med moteksempel som demonstrerer at lekmannsrørsla ikkje alltid har vore på sitt beste. Men dei lågkyrkjelege miljøa er ein undervurdert faktor i dei folkelege straumdraga som i løpet av 1800-talet gav stadig fleire høve til å delta i demokratiske prosessar. Kvinner fekk røysterett i Misjonsselskapet i 1904, ni år før dei fekk allmenn røysterett ved stortingsval. Søndagsskoleforbundet og Sjømannsmisjonen var enda tidlegare ute.

Engasjementet for demokrati og likeverd har sin bibelske bakgrunn. «Her er ikkje jøde eller grekar, her er ikkje slave eller fri, her er ikkje mann og kvinne. De er alle éin i Kristus Jesus», heiter det i Galatarbrevet 3,28. Brevet er skriva av Paulus, den same Paulus som oppmoda slavar til å bli hos herrane sine og kvinner til å teie i forsamlinga. Kanskje var han ikkje fullt i stand til å ta inn over seg radikaliteten i den Kristus-bodskapan han sjølv forkynte, den han hadde møtt på ein så overveldande måte at det forandra livet hans?

BOKA OM MENNESKET

For mange er Bibelen heilag tekst. For enda fleire er han klassisk tekst. Gjennom tidene har Bibelen vore inspirasjonskjelde for bildekunst, musikk og litteratur. Slik er det framleis. Det er ikkje underleg. Alt menneskeleg finst i Bibelen.

I sju år har eg arbeidd som bibelomsetjar. Eg har vore med i arbeidslaget som står bak dei nye omsetjingane til nynorsk og bokmål, Bibel 2011, saman med nokre av dei fremste bibelforskarane og forfattarane i Noreg. Det har gitt nye leseopplevingar, ikkje minst fordi vi har vore nøydd til å lese absolutt heile Bibelen, ikkje berre det utvalet av gode bibelvers som vanlegvis gjeld som «Bibelen», men som i røynda berre er eit slag Det Beste-utgåve. Bibelen har plass for alt. Her er arketypiske forteljingar om kjærleik og hat, medkjensle og mord, erotikk og overgrep, ekstatisk glede og djup fortvilning. På godt og vondt er Bibelen ei bok som snakkar sant om menneskelivet.

BOKA OM GUD

Men kor er det blitt av Gud? Han er der heile tida. Alt menneskeleg finst mellom permene i Bibelen. Først og sist er Bibelen likevel boka om Gud. «I opphavet skapte Gud himmelen og jorda», høyrer vi i det aller første verset i Første Mosebok (1,1). «Natt skal det ikkje vera meir, og dei treng ikkje lys av lampe eller av sol, for Herren Gud skal lysa over dei», heiter det i siste kapittel av Johannes' openberring (22,5).

Her ligg samtidig den største utfordringa for den truande: Kva slag gudsbilde er det eigentleg Bibelen formidlar? «Gud er kjærleik», proklamerer Første Johannesbrev 4,8. Korleis stemmer dette overeins med Jobs gåtefulle gud, med Esekiels rasande gud eller med Josvas krigerske gud? Er det same Gud vi har å gjere med? Har Gud blitt greiare med åra? Eller er det menneska sine gudsbilde som har endra seg?

Det kristne svaret på denne gåta har alltid vore å peike på Guds menneskelege ansikt, på Jesus Kristus: «Ecce homo» – «Sjå det mennesket!»

Ei sak hadde eg ikkje lagt merke til før vi tok til med Klagesongane i Det gamle testamentet: Bibelen har eit uvanleg sterkt og ærleg språk for krigstraume. Også i bøker som Salmane og Job møter vi menneske som rettar dei bitraste klagemål mot Gud. Kven dei klagar til? Til Gud!

Er det mogleg å skrive poesi etter Auschwitz? Det var filosofen Theodor Adorno som sette i gang denne debatten, stadig aktualisert av nye ufattelege hendingar, heime og ute. Kanskje er svaret ja, det er både mogleg og nødvendig. Og kanskje er det nettopp Bibelen som kan gi poetane dei språklege reiskapane som trengst. Håvard Rem og Nils-Øivind Haagensen har begge tatt bøna i bruk som lyrisk form i dei siste diktsamlingane sine.

Å la dei ulike gudsbilda i Bibelen få stå der side om side, utan å sminke dei eller harmonisere dei, har vore ei av dei største utfordringane i bibelomsetjingsarbeidet. Men kanskje fortel nettopp dette bibelske mangfaldet noko viktig om denne forvirrande

verda vi lever i. Er det dette poetane prøver å gripe når dei tar bibelske former i bruk?

BIBELN OG TEATRET

Og no skal Bibelen bli teater. Kva kjem Det Norske Teatret og Stein Winge til å gjere med Bibelen? Korleis skal Gud kome heilskinna frå dette? Eg veit ikkje. Men det uroar meg ikkje. Ei frigjerande oppdaging under arbeidet med bibelomsetjinga var å innsjå det avgrensa mandatet til omsetjarane: Å sleppe Bibelen laus. Kva som sidan hender med teksten, ligg utanfor vår kontroll. Bibelen har vore på teater før. Ved sida av det greske antikke dramaet er middelalderkyrkja sine mysteriespel, oftast med bibelforteljingar som materiale, ei av dei viktigaste røtene til europeisk scenekunst.

No er ikkje teatersalen eit kyrkjerom. Likevel har teatret ved fleire høve gitt meg nye perspektiv på Bibelen. Dramatikarar, regissørar og skodespelarar arbeider hardt og seriøst med tekstar, slik også bibelomsetjarar, bibelforskarar og prestar gjer. Men reiskapane og innfallsvinklane deira er andre, derfor kan dei òg gi andre innsikter.

Ein ting til har teatret og kyrkja felles, i tillegg til satsinga på tekstarbeid: Trua på mysteriet. Jon Fosse har fleire gonger sitert det ungarske teateruttrykket «Ein engel går gjennom scenen», brukt om dei magiske augneblinkane da alt stemmer og teatret brått opnar for noko større. Vi er, trur eg, ikkje langt unna det kyrkja kallar «openberring». Eller skulle vi nøye oss med å tale om «inspirasjon», det er i det minste eit uttrykk både kyrkja og kunsten nyttar. Kristne trur på Den heilage ande, og eg ser slett ikkje bort frå at Anden kan vere verksam også på scenen.

Og Gud skal nok greie seg denne gongen òg.

Anders Aschim er professor ved Høgskulen i Volda. I åra 2004-2012 arbeidde han som bibelomsetjar i Bibelselskapet.

Skisse til altertavle i Jar kirke.
Sigurd Winge, 1967

VI OPPMODA FORFATTARANE BAK

DRAMATISERINGA AV BIBELEN

TIL Å SKRIVE OM EIT BIBELVERS

SOM HAR TYDD NOKO

SÆRSKILD FOR DEI

PETERS VEDKJENNING

ARI BEHN

EVANGELIET ETTER MARKUS, Kapittel 8, 27-30

27 Sidan fór Jesus og læresveinane hans bort til landsbyane ved Cæsarea Filippi. På vegen spurde han læresveinane: «Kven seier folk at eg er?» 28 Dei svara: «Somme seier døyparen Johannes, andre Elia og atter andre ein av profetane.» 29 «Og de», spurde han, «kven seier de at eg er?» Då svara Peter: «Du er Messias.» 30 Men han forbaud dei strengt å snakka om han til nokon.

Denne vesle teksten, eller kanskje mest tekstmeldinga om kven og kva vi har med å gjere, fortel meg at lite har forandra seg på to tusen år. Folk snakkar saman. Folk sladrar. Stordom skal kommenterast og underslåast. Til sist skal den òg fjernast og kvelast. Jesus er ein briljant fattiggut som blir avretta for meiningane sine. Først og fremst forrådt av Judas, hans beste venn. Men òg av Peter, som fornektar han tre gonger. Det er ikkje plass til visjonar om forandring i ei småleg, misunneleg og feig verd.

I arbeidet med bibeltekstane har eg nettopp vore opptatt av korleis samtidas sug etter berømtheit og verkelegheitshunger også prega Jesu tid. Det er ikkje lett å vere Jomfru Maria, mora til ein mann som blir forfølgt og tilbeden på grunn av sine revolusjonerande talegåver og gode gjerningar. «Eg er stolt av sonen min,» seier ho, kanskje. Bombardert av kritikk og hatefulle ytringar, oppstemde fans og ustyrlige menneskemengder. Vi veit jo korleis det gjekk. I det minste likar vi å tru det. Jesus døydde for vår skuld.

GUD SKAPER VERDA

EIRIK FAUSKE

Dei fem første versa av Bibelen. På islandsk. Eg synst denne versjonen er nydeleg. Det er noko ur-aktig som trer fram her, noko forhistorisk, og det liker eg. Dette var årsaka til at eg skreiv vers 1-3 inn i ein scenetekst eg arbeidde med for eit par år sidan, men med små vesentlege endringar.

Gullalðurir, som den teksten heiter, var fleire ting, mellom anna eit forsøk på å lage ein skapingsmyte. Slike mytar er eg fascinert av, både korleis dei vert til, men spesielt av kor stor kraft slike mytar kan ha, både når det gjeld å konstruere store og poetisk-logiske forklaringar på verda sitt opphav, men òg i nå oss på eit meir personleg og individuelt plan. Difor er kanskje desse linjene nokre av dei mest kjende i Bibelen.

FYRSTA BÓK MÓSE , fyrsti kapítuli, vers 1 – 5

¹ Í upphafi skapaði Guð himin og jörð. ² Jörðin var þá auð og tóm, og myrkur grúfði yfir djúpinu, og andi Guðs sveif yfir vötnunum. ³ Guð sagði: “Verði ljós!” Og það varð ljós. ⁴ Guð sá, að ljósið var gott, og Guð greindi ljósið frá myrkrinu. ⁵ Og Guð kallaði ljósið dag, en myrkrið kallaði hann nótt. Það varð kveld og það varð morgunn, hinn fyrsti dagur.

DAVID OG BATSEBA

CECILIE LØVEID

ANDRE SAMUELS BOK, *Kapittel 11, vers 1-2*

- 1 Året etter, på den tid då kongane plar fara i krig, sende David ut Joab med mennene sine, heile Israels-hæren. Dei herja mellom ammonittane og kringsette Rabba. Sjølv sat David heime i Jerusalem.*
- 2 Ein gong ved kveldstid hende det at David stod opp frå senga si og gjekk og dreiv på slottstaket. Frå taket fekk han sjå ei kvinne som bada. Kvinna var svært vakker.*

Tenk å vere utvald av kong David! Kliss naken og såpevåt ned frå taket! Vere hoppa hans, vere hans ei natt, vere eit naturleg menneske, med fukt som fornyar seg. Blir tatt tilbake til sin mann Urias hus, sundknulla. Seinare er ho hustru, Salomos mor, ei av femti, eller kor mange hustruer er der i stallhuset? Tel kor mange småjenter, kor mange veltrente skjøger, kor mange utrangerte kadaver, kor mange smågutar, babyar, lammungar, av alle slag, kor mange forlystelsar er der i stallhuset. Ho slepp å bu der, i stallen. Stallen er jo overalt for ei kvinne.

David ordrar og drikk og fingrar og knullar, snakkar med Gud og får svar. Dei uendelege lange samtalanene med Gud! For ei heftig møteverksemd! Batseba tar fram lomme-Ishtaren sin når ho treng til styrke. Kvifor prate med gudar, ein kan då danse under sin måne? Urias Gud veit vi ikkje riktig kven var, han forsvann nok då Urias hovud blei kappa i Rabba. Sverdet rammar snart den eine snart den andre. Vi skal ikkje la dette gå inn på oss.

LIKNINGA OM FORVALTAREN SOM HANDLA KLOKT

TERJE NORDBY

EVANGELIET ETTER LUKAS, *Kapittel 16, 13*

13 «Ein slave kan ikkje tena to herrar. Han vil hata den eine og elska den andre eller halda seg til den eine og forakta den andre.

De kan ikkje tena både Gud og Mammon.»

Lukas er blitt kalla historikaren fordi han innleier sitt skrift med eit forord som gjer greie for føremålet med teksten og fortel at han byggjer på kjelder som går tilbake til Jesu livs augevitne. Det var god historikarskikk å skrive slike forord (Josefus og Thukydid gjorde det òg). Men det er òg ein tone i Lukasevangeliet som gjer det han fortel naknare, enklare og meir rett til poenget enn dei andre evangelistane. I dei tre andre evangelia blir det òg åtvåra mot rikdommens farar, men Lukas gjer det tydelegare. Matteus 5, 3: «Sæle dei som er fattige i ånda, himmelriket er deira.» Lukas 6, 20: «Sæle de fattige! Guds rike er dykkar.»

«De kan ikkje tena både Gud og Mammon.» Knapt noko bibelsitat er meir eintydig. Det gir ikkje rom for alternativ tolking. Det kan ikkje brukast til estetisk nyting attåt røykjelseslukt av sjeler som

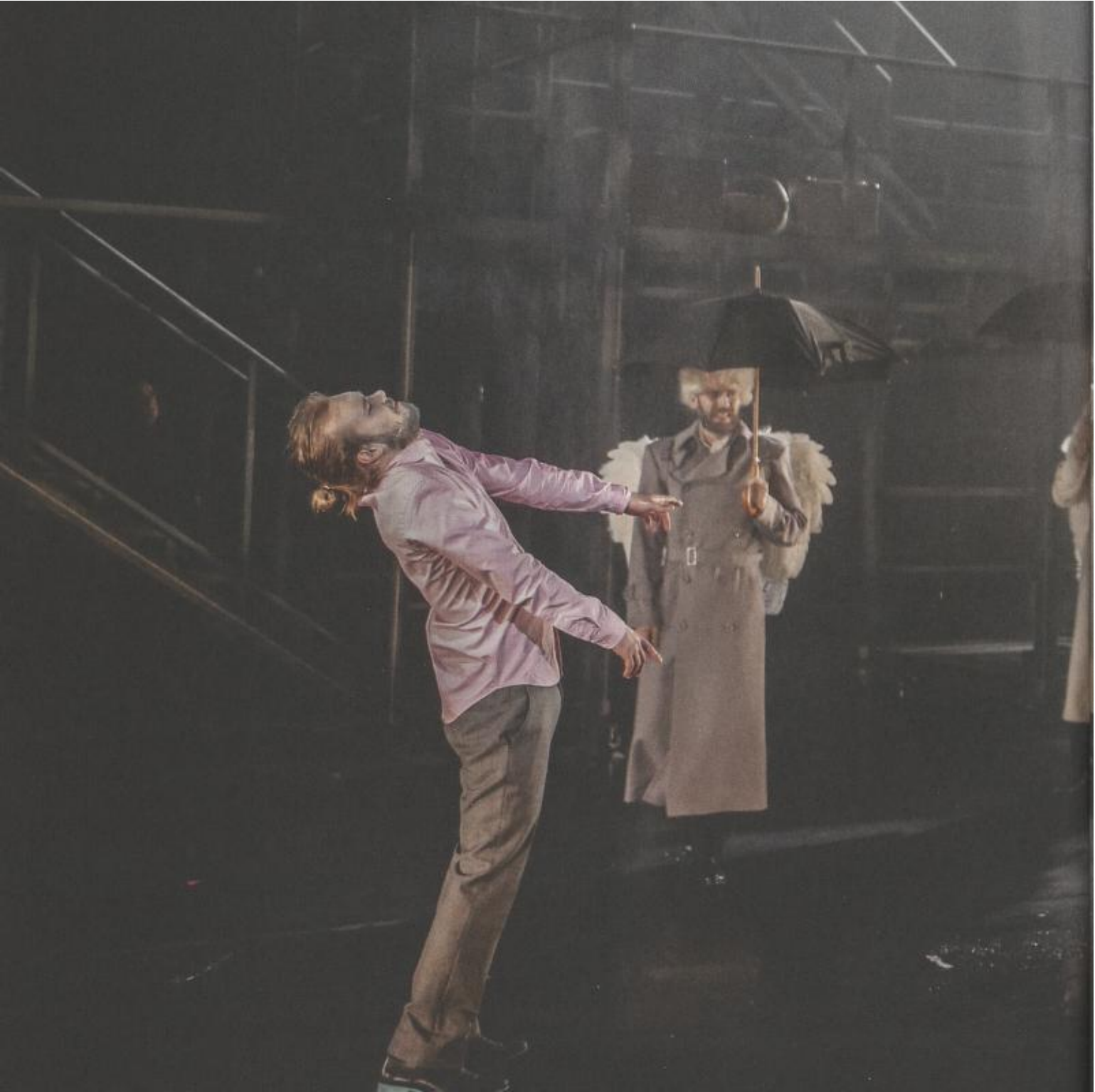
er ute etter religiøs inspirasjon for å utvikle opplevingsfæren og gjere personlegdommen rikare. Det er tvert i mot svært ubehageleg for dei aller fleste av oss. Det er ikkje noko problem å ta stilling for Gud og mot Satan, dei aller fleste kan gjere det utan å forplikte seg, utan å miste noko eller forandre på noko som helst. Mammon er det verre med. Mammon er den personifiserte grådigeita, gjerrigheita og korrupsjonen, Mammon er den personifiserte verdskapitalismen, Mammon er Exxon Mobile, Apple, Microsoft, Nestlé, Roche, Coca-Cola, General Electric, Shell, IBM, China Mobile og Google. Mammon velsignar Statoils rolle i Angola. Mammon leiar oss til å tru at vi for tryggleikens skuld må tenkje på oss sjølve først, at meininga med livet er å arbeide til vi stupar utan å protestere på noko som helst, fordi det gjer alle dei andre, og at det meiningslause kjøpepresset har ei meining. Mammons

bodskap er at eit fattig menneske er eit verdilaust menneske. Mammon har i dag regjeringsmakt i 81 skatteparadis og hans magiske kraft er skjult i millionar av bankboksar fulle av svarte pengar. Mammon styrer narkotika, våpen og pornoindustri, liksom forføringa med pengespel og alle verdas finansmarknader. Satan er forskuva til mytologisk museum og utstyrt med høygaffel, Gud er blitt snill og liberal, Jesus redusert til ein fascinerande figur, Helvete er avskaffa, omgrepet om synd politisk ukorrekt. Det er Mammon som har ordna alt saman. Mammon grunngir øydelegginga av miljøet på kloden og den økonomiske krise i Europa rasjonelt. Vi godtar det, for Mammon styrer sjelene våre.

GUD SET ABRAHAM PÅ PRØVE

SARA STRIDSBERG

FØRSTE MOSEBOK, kapittel 22, vers 1 – 19

1 Ei tid etter at dette hadde hendt, sette Gud Abraham på prøve. Han sa til han: «Abraham!» Og han svarta: «Ja, her er eg.» 2 Då sa han: «Ta son din, den einaste, Isak, han som du elsker, og dra til landet Moria! Der skal du ofra han som brennoffer på eit av fjella, det som eg seier deg.» 3 Tidleg neste morgon stod Abraham opp, leste på eselet sitt og tok med seg to av tenestegutane sine og Isak, son sin. Han kløyvde ved til brennofferet, og så gav han seg i veg til den staden Gud hadde sagt. 4 Tredje dagen såg Abraham opp og fekk auge på staden i det fjerne. 5 Då sa Abraham til tenestegutane: «Ver her med

eselet. Eg og guten vil gå bort dit og tilbe, og så kjem vi tilbake til dykk.» ⁶
Abraham tok offerveden og la han på Isak, son sin. Sjølv tok han elden og
kniven i handa, og så gjekk dei saman, dei to. ⁷ Då sa Isak til Abraham, far
sin: «Du far!» Og han svara: «Ja, son min.» Han sa: «Sjå, her er elden og
veden, men kvar er brennofferlammet?» ⁸ Abraham svara: «Gud vil sjølv
sjå seg ut eit brennofferlam, son min.» Og så gjekk dei saman, dei to. ⁹ Då
dei kom til den staden Gud hadde sagt, bygde Abraham eit altar der og la
veden til rette. Så batt han Isak, son sin, og la han på altaret, oppå veden.
¹⁰ Og Abraham rette ut handa og tok kniven for å slakta son sin. ¹¹ Men
Herrens engel ropa til han frå himmelen og sa: «Abraham, Abraham!»
Og han svara: «Ja, her er eg!» ¹² Han sa: «Legg ikkje hand på guten og gjer

han ikkje noko! For no veit eg at du fryktar Gud, sidan du ikkje sparte din einaste son for meg.» ¹³ *Då Abraham såg opp, fekk han auge på ein vêr som hang fast etter horna i eit kratt rett bak han. Abraham gjekk bort, tok vêren og ofra han som brennoffer i staden for son sin.* ¹⁴ *Abraham kalla den staden « Herren ser». Den dag i dag seier dei: «På fjellet der Herren lét seg sjå.»* ¹⁵ *Då ropa Herrens engel til Abraham frå himmelen for andre gong* ¹⁶ *og sa: «Eg sver ved meg*

Det er vanskeleg å førestelle seg det utrulege.

Eit plutseleg rop frå himmelen (eller kjem ropet innanfrå han sjølv?) eit brus av venger, ukjende dufter og ein brå kulde som råkar landskapet.

«Abraham.»

«Eg er her.»

Det hender at nettene er kalde her, i Beersheba, i kanten Negev-ørkenen, men denne natta er det ein annan slags kulde, rårare, hardare og den brusande lyden av venger som brått rører seg over alt omkring han, ei umenneskeleg overtyding.

«Gå med barnet ditt til Morialand»

Himmelen er stjerneaus over, det må vere ein særskild stjerneaus tilstand, skyer som driv raskt gjennom mørkret, månesigden som lyser opp kvite barneklede på ei klessnor, lått og røyster inne frå det dimt opplyste huset. Isak kryp omkring i måneskinet i hagen og samlar daude øgler og ormar. Det er dei spesielle gjennomskinnlege salamandrane som finst her, som han elsker.

«Kom...»

«Kor skal vi av?»

«Vi skal ut på ein tur.»

Dei vandrar saman mot Morialand.

Faren førebur ein eld for barnet. Guten kastar pinnar i elden.

Det lysnar over fjella, mjuknar, eit rosa dunaktig lys og dei siste nattfuglane som roleg stig mot himmelen.

Piler av smerte som treffer bringa hans innanfrå.

«Pappa.»

«Eg er her, barnet mitt.»

I siste augneblinken: atter lyden av store venger, ein mild storm over fjella som slit i dei skjøre trekronene og ei røyst inne i han, eller om det er eit drøn over landskapet, ei røyst som sparar han og barnet på kanten av stupet.

«Abraham.»

«Her er eg.»

«No veit vi at du fryktar Gud. De kan gå heim att.»

*sjølv, seier Herren: Fordi du gjorde dette og ikkje sparte din einaste son,
17 vil eg velsigna deg rikt og gjera ætta di talrik som stjernene på himmelen
og som sanden på havsens strand. Di ætt skal ta fiendens portar. 18 Ved
di ætt skal alle folkeslag på jorda velsigna seg fordi du hørde på meg.»
19 Så gjekk Abraham tilbake til tenestegutane sine. Dei drog av stad
saman med han til Beer-Sjeba. Og Abraham vart buande der.*

Når eg tenkjer på Abraham, tenkjer eg på alle dei menneska som englar aldri kjem attende til. For nokre år sidan skreiv eg eit stykke som heiter Medealand. I slutten av stykket – før barna er døde – fortel Medea ei historie om andre mødrer som har drepe eller nesten drepe barna sine. Der blir det fortalt om kvinna som går ut i Svartehavet med eit barn i armene. Der høyrer vi om den kvinnelege sjølvordsbombaren som sender barna sine i døden i ei vegsperring, og om poeten Sylvia Plath som ligg med hovudet i ein gasskomfyr med barna sovande i rommet ved sida. Der finn vi også ei amerikansk popstjerne som køyrer stinn av dop gjennom Los Angeles med sønene sine i baksetet, og som så fort ho stoggar bilen, kjem til å misse omsorgsretten for dei, og Magda Goebbels i bunkeren, som forsiktig stoppar cyanidkapslar i munnen på dei sovande barna sine. Mellom dei finn vi også ein kvinneleg Abraham som ein dag vandrar opp på fjellet med barnet sitt, og som deretter fåfengt ventar på at gudane skal stige ned frå himmelen og spare henne og ta alt det brennbare frå henne, som ventar og ventar i

dagar på ei strime av lys i den stumme himmelen over. Til henne kjem aldri nokon engel som seier at ho kan gå heim att. Ingen lyd av brusande venger, berre einsemda i fjellet. Og når mørkret fell, tenner ho elden for barnet.

Medea: "Kjære deg. Spar henne. Ta elden ifrå henne. La henne sleppe det aller siste. Sei til henne at det berre var ei prøving og at ho har vore modig og sterk, men at ho slepp unna no og får gå attende til barnet sitt eller berre gje seg i veg åleine. Spar henne. Sei til henne ..."

Det aller siste skjer utanfor bildet: korleis ho tvingar barnet inn i elden. Det hender bortom alfabetet og bortom tanken. Og likevel: Abraham må ha sett det framføre seg heile vegen gjennom ørkenen og oppover fjellet: Logane og gråten og den valden som må til for å binde barnet til veden og deretter den mørke urørlege skrekken i Isaks augo.

Omsett frå svensk ved Arne Torp.

NÅR GUDS RIKE KJEM

MARIA TRYTI VENNERØD

Bibelen rører meg mest når det handlar om Jesus. Og særleg dette opptek meg: Er det mogleg – eller bra – for eit menneske, å bli så fullkomme heil i sitt eige hjarte at ein ikkje treng andre lenger? Slik at ein ikkje lenger kan bli såra av andre menneske eller bukka under i tvil og angst? Jesus er så sterk i vissa om ein guddommeleg kjærleik at han lét seg spikra på ein kross. Han gjer det utan støtte eller oppmoding frå folk. Han er open mot dei han møter, og nokre gonger græt han, og andre gonger blir han sint. Men når han kjem i tvil, vender han seg ikkje til menneska, men til si eiga kjelde; til Gud. Eg undrar om det er eit ideal for eit vanleg menneske å ha så stor integritet – ein så stor tillit til sanninga, kjærleiken, det rette – at ein toler alt?

Og så er det ein annan ting, i forlenginga av dette. Eg lurar på om eit så sterkt menneske er nokon eg kunne lika, viss eg møtte vedkommande. Ville eg ikkje bli usikker? Mistenksam? Misunneleg? Til og med foraktfull? Eg trur det. Eg ville først blitt interessert, men så ville eg forsøkt å snakka om min eigen inngang til andelege tema, mine eigne tilbakelagte kriser; om bøker eg har lese, – som ein god farisear. Eg ville ønska at dette mennesket (les: Jesus) skulle delt liknande erfaringar og diskutert ope, som ein likeverdig. Men Jesus opptretr ikkje som

likeverdig. Tvert om, han kallar seg Veggen, sanninga og livet. Jesus er suveren – og eg ville fått problem.

Eg er ikkje så glad i suverene folk. Men det som gjer Jesus endå meir forvirrande som det mysteriet han er, er at han likevel er sårbar. Han er eit nyfødt barn i ei krybbe. Han er døydande på ein kross. Han kneler i angst i Getsemane; han er eit menneske. Han er faktisk det; om han er Guds son eller ikkje.

Det er vanskeleg å tru på ein Gud som ikkje viser seg. Men det er kanskje endå vanskelegare å tru på ein Gud når han viser seg. Eg trur at viss eg hadde møtt Jesus på gata i dag, så ville eg tenkt: du pretensjøs, sjølv gode galning. Du er for sikker på deg sjølv! Viss Gud finst, kvifor viser han seg ikkje? Viss du er menneskesonen, kvifor gjer du ikkje teikn? Og viss Jesus hadde svara: Men sjå, eg gjer teikn på teikn på teikn! – då ville eg naturlegvis ikkje tenkt på dødsstraff. Eg har då visse verdjar. Men eg ville sikkert tenkt: gå og ta deg ein bolle.

EVANGELIET ETTER LUKAS, *Kapittel 17, 20-21*

20 Ein gong spurde farisearane Jesus når Guds rike skulle koma. Han svara: «Guds rike kjem ikkje slik at ein kan sjå det med auga. 21 Ingen kan seia: ‘Sjå her er det’ eller: ‘Der er det’. For Guds rike er midt iblant dykk.»

MOTSEIINGA

På eit tidspunkt i forarbeidet med *Bibelen* var det nokon som stakk ein tekst i handa på Stein Winge. Teksten var skriven av den no avlidne britisk-amerikanske forfattaren Christopher Hitchens.

- Denne korte teksten har òg vore ei inspirasjonskjelde, seier Winge. - Endå kor fiendtleg han er overfor Bibelen. Hitchens omtalar kristendommen som «sprøyt», og at ingen tenkjande person kan tru på det. Denne fnysande fiendtlege haldninga provoserer også til motseiing. Ho manar til å sjå endå ein gong på desse historiene som Bibelen fortel og leite etter meining i dei, meining som ikkje så lett kan avfeiast som sprøyt, meining som også kunne vore meiningsfull for ein Christopher Hitchens eller ein annan som meiner det same som han.

La oss seie at vi er einige om at arten vår, dei høgeståande pattedyra, Homo Sapiens, har vore på planeten i minst 100 000 år, kanskje meir. Francis Collins seier om lag 100 000. Richard Dawkins meiner ein kvart million. Eg går for 100 000. For å vere ein kristen må du tru på at i 98 000 år leid og døydde arten vår, dei fleste ungene våre overlevde ikkje fødselen, fleirtalet av folk hadde venta levealder på 25 år og dei døydde av tannrelaterte problem. Naud, strev, harme, krig, lidning, elende, alt det i over 98 000 år. Himmelen ser ned på dette og er fullstendig likegyldige. Og så, for 2000 år sidan, tenkjer dei der oppe «No er det nok av dette. Det er på tide å gripe inn», og den beste måten å gjere det på ville vere å dømme nokon til ei menneskeofring i dei mindre opplyste områda i Midtausten. Ikkje la oss appellere til kinesarane, til dømes, der folk kan lese og studere bevisa og har ein sivilisasjon. La oss gå til ørkenen og ha ei anna openbering der. Dette er sprøyt. Det kan ikkje bli truidd på av ein tenkjande person.

Omsett frå engelsk ved Unn Catodotter Fyllingsnes

FLSTC HERITAGE
SOFTAIL® CLASSIC

FLHTK ELECTRA GLIDE®
ULTRA LIMITED

FLSTFB FAT BOY® SPECIAL

110
YEARS OF FREEDOM

100 år med teater
110 år med Harley

Mykje stort skal feirast i 2013!

Og det er med Harley-Davidson som med
godt teater - vi skapar draumar ...

Kom innom og gjer nokre av dei til verkelegheit!

LazyBoyz
SPEED & CUSTOM WORKS AS

Harley-Davidson® Oslo - Lazy Boyz AS

Strømsveien 266, 0668 Oslo • Tlf: 22 90 78 00 • post@lazyboyz.no • www.lazyboyz.no

DET NORSKE TEATRET

100
AR

Depotbiblioteket

Bibelen

13G066219

MAKING WAVES

DET NORSKE

OBOS